

psicologia:

Una de les fites psicològiques més rellevants de l'edat infantil (0-6 anys) és l'anomenada "comprensió social", és a dir, el conjunt de processos que permeten entendre, interpretar i predir el comportament de les persones basant-se en estats intencionals com creure, pensar, desitjar o témer (Carpendale i Lewis, 2006).

"La Lia es pensa que en Gil està trist i enfadat", "en Martí vol un caramel i creu que la seva mare l'hi ha amagat a dins d'un pot". Expressions com aquestes denoten l'ús d'habilitats implicades en la "comprensió social". De fet, vivim en un món psicològic en el qual constantment atribuïm, a nosaltres mateixos i als altres, estats mentals: sentiments, emocions, creences, pensaments. Comprendre això i ser competent en l'ús i la inferència d'aquests estats intencionals, encara que pugui semblar obvi per un adult, és una fita evolutiva que requereix l'ajuda d'altres persones que dominen i han fet seva aquesta "psicologia popular".

La importància de la "comprensió social" rau en el fet que està relacionada amb habilitats i competències tan importants com la qualitat de la relació amb els amics, el joc simbòlic, la resolució de conflictes, l'empatia i la sensibilitat moral (Dunn, Cutting i Demetriou, 2000). Dit amb altres paraules, entendre que les persones poden tenir estats intencionals diferents als propis (creences, emocions o desitjos que no coincideixen amb aquells que hom té) és un primer pas per superar l'egocentrisme infantil i ens permet posar-nos en el punt de vista de les altres persones.

"Vivim en un món psicològic en el qual constantment atribuïm estats mentals: sentiments, emocions, creences, pensaments"

Diferents investigacions han suggerit que les habilitats lingüístiques, el discurs familiar o les relacions emocionals tenen un paper crucial en el desenvolupament de la comprensió social. Més concretament, estudis recents apunten que l'explicitació d'estats mentals amb una funció explicativa i causal ("l'Anna no vol jugar perquè està trista"), la utilització d'oracions de complement ("en Gil creu que la Maria està contenta") o la participació en diàlegs que impliquen la contraposició de perspectives sobre un mateix objecte ("això sembla un tomàquet però en realitat és una espelma") promouen diferents aspectes vinculats a la "comprensió social" (Carpendale i Lewis, 2006).

LA COMPREENSIÓ SOCIAL A TRAVÉS DE "CONTES PSICOLÒGICS"

Totes aquestes evidències empíriques han posat sobre la taula el tema de l'educació de la "comprensió social", és a dir, la possibilitat de dissenyar pràctiques d'ensenyança-aprenentatge encaminades a fomentar les habilitats implicades a entendre el món d'una manera psicològica. I parlar d'activitats d'ensenyança-aprenentatge en l'etapa d'educació infantil vol dir parlar del joc, la principal eina psicopedagògica d'aquest tram evolutiu i educatiu. Més concretament, la lectura de contes pot ser un bon instrument per transmetre les habilitats mentalistes implicades en les relacions interpersonals (Esteban, Sidera i Serrano, 2008). De fet, l'ús de verbs mentalistes amb una funció explicativa i causal en la lectura de con-

"Es pot, mitjançant la lectura de contes, facilitar la comprensió social?"

tes prediu el rendiment en tasques que avaluen la comprensió social (Slaughter, Peterson i Mackintosh, 2007). Una d'aquestes tasques, probablement la més clàssica, és l'anomenada "tasca de falsa creença", en la qual el nen ha d'inhibir la informació que té per posar-se en el punt de vista d'un altre personatge i expressar allò que aquest altre personatge creu. Per exemple, imaginem que hi ha dos personatges i dos armaris, un de color groc i l'altre de color blau; ara imaginem que aquests dos personatges estan jugant amb una pilota i que quan es cansen de jugar decideixen guardar-la a l'armari groc; resulta que un d'aquests personatges desapareix, se'n va, i quan aquest no hi és, l'altre personatge canvia la ubicació de la pilota i la posa a l'armari blau. Que ho sap el personatge que ha abandonat la situació on es troba actualment la pilota? Quan torni, on l'anirà a buscar? Si el nen diu que l'anirà a buscar a l'armari groc mostra tenir "teoria de la ment", és a dir, comprèn que el personatge té una creença equivocada, ja que es pensa que la pilota està allà on l'ha guardat, quan en realitat està a l'armari blau. Una allau d'estudis mostren que és entre els tres i els cinc anys

quan els nens diuen la resposta correcta (Doherty, 2009). És possible, però, ensenyar a posar-se en el punt de vista de l'altre? Es pot, mitjançant la lectura de contes, facilitar la comprensió social? Si és així, com?

Un estudi en preparació mostra que és possible fomentar la comprensió social, avaluada amb una bateria de tres proves semblants a la descrita, mitjançant la lectura de "contes psicològics" a nens de prop de quatre anys. Específicament, s'ha adaptat el conte de la caputxeta vermella emfatitzant l'ús d'oracions completives (per exemple, "la caputxeta va pensar que era molt bona idea"), estats mentals amb una funció explicativa (per exemple, "la caputxeta

estava contenta perquè s'estimava molt la seva àvia"), i el diàleg a través de preguntes sobre els estats emocionals i cognitius dels personatges implicats en el conte (per exemple, "com està la caputxeta, contenta o trista?").

En conclusió, la revisió dels contes tradicionals i la seva "transformació psicològica" pot conduir a millores en la comprensió social, una habilitat relacionada amb aspectes tan importants com l'empatia, la sensibilitat moral o la qualitat de les relacions entre els amics.

Trobareu les referències bibliogràfiques en la versió del bloc <http://www.educat.cat/bloc/?p=712>.

Moisés Esteban Guitart
Francesc Sidera Caballero
Jèssica Serrano Ortiz
Anna Amadó Codony

Departament de Psicologia, Universitat de Girona
moises.esteban@udg.edu